

Nr 51.

Ankom till riksdagens kansli den 23 maj 1921 kl. 2 em.

*Utlåtande, i anledning av väckt motion om inrättande i visst syfte
av ett riksbanksråd.*

I en inom första kammaren av herrar *Östberg* och *Öhngren* väckt, till bankoutskottet hänvisad motion, nr 124, hemställes, »att riksdagen ville besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville undersöka lämpligheten av inrättande av en delegation eller riksbanksråd i motionens syfte samt för riksdagen framlägga de förslag, till vilka en dylik undersökning kan giva anledning.»

Till stöd för denna hemställan anföres i motionen:

»Det torde vara allmänt erkänt, att de ekonomiska frågorna för den närmaste framtiden komma att spela en allt mer och mer dominerande roll. Särskilt har vikten av en konsekvent och förtroendeingivande riksbankspolitik från skilda läger oavslåteligen framhållits.

Vid sådana förhållanden synes det, som om frågan om formerna för riksbankens förvaltning borde ånyo upptagas till prövning åtminstone i ett visst avseende. I motion nr 16 vid 1913 års riksdag föreslog herrarna *Swartz* och *J. E. Ekman*, att »riksdagen ville besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta snarast möjligt undersöka lämpligheten av att å en ständig delegation, utsedd av riksdagen och Kungl. Maj:t eller annorledes, i större eller mindre mån uppdraga den befogenhet med avseende å riksbankens förvaltning och revision, som f. n. utövas av riksdagen själv, dess bankoutskott eller de för utseende av riksbanksfullmäktige, ävensom av revisorer vid avdelningskontoren av riksdagen valda elektor, samt för riksdagen framlägga de förslag, till vilka en dylik undersökning kan giva anledning.»

Denna motion avstyrktes av riksbanksfullmäktiges flertal bland annat, enär en dylik delegation, »så vitt fullmäktiges erfarenhet givit vid handen», ej visat sig vara av behovet påkallad och att avsevärda betänkligheter kunde hysas däremot. En dylik permanent överordnad myndighet över riksbanken skulle medföra en viss

Bihang till riksdagens protokoll 1921. 8 saml. 42 häft. (Nr 51.)

dualism i riksbankens ledning, varigenom den handlingsfrihet, som är en oundgänglig förutsättning för en konsekvent och målmedveten bankpolitik, kunde berövas fullmäktige, vilket särskilt under kristider skulle kunna föranleda svårigheter.

De frågor, som mellan riksdagarna uppkommit i ämnen, rörande vilka fullmäktige hava att hänvända sig till riksdagens bankoutskott, hade städse varit av den beskaffenhet, att de utan olägenhet kunnat anstå, tills riksdagen sammanträtt.»

Motionen vann icke konstitutionsutskottets godkännande, ej heller bifall hos riksdagen.

Utsikt till framgång för en så pass omfattande förändring lär icke heller nu föreligga.

Emellertid torde det vara av synnerlig stor betydelse att undersöka, om icke riksbanken borde och kunde tillföras ökad erfarenhet och sakkunskap från det finansiella livets olika områden.

Det torde nämligen icke kunna undvikas, att vid riksdagens val av fullmäktige i riksbanken i flera avseenden partipolitiska synpunkter göra sig gällande, och det borde därför vara önskligt, att en särskild, av de politiska förhållandena oberoende institution kunde anordnas vid riksbanksfullmäktiges sida.

Detta skulle kunna vinnas, om en delegation av sakkunnige, ett »riksbanksråd», tillsattes för att höras i frågor av större vikt beträffande riksbankens förvaltning. Denna delegation borde antingen direkt utses av fristående, härför kvalificerade korporationer, såsom handelskamrarna i riket, eller tillsättas av Kungl. Maj:t efter förslag från sådana korporationer.»

Utskottet har ansett sig böra inhämta fullmäktiges i riksbanken yttrande över ifrågavarande motion; och hava fullmäktige i en till utskottet den 14 april 1921 avlåten skrivelse anfört följande:

*Fullmäktige i
riksbanken.*

»Inrättandet av ett bankråd vid sidan av fullmäktige skulle kunna medföra, dels att fullmäktiges handlingsfrihet inskränktes, vilket särskilt under kristider kunde föranleda allvarliga olägenheter, dels att det ansvar för riksbankens ledning, som för närvarande och av ålder odelat påvilat fullmäktige, komme att uppdelas mellan fullmäktige och bankrådet. En dylik uppdelning skulle kräva, att en noga bestämd gräns uppdroges mellan fullmäktiges ansvar och bankrådets ansvar, vilket skulle möta stora svårigheter.

Genom ett sådant bankråd skulle vidare öppnas en väg, på vilken obehöriga inflytelser möjligen kunde göra sig gällande på riksbankens ledning.

Fullmäktige anse sig följaktligen böra avstyrka bifall till motionen.»

Vid fullmäktiges skrivelse fanns fogat utdrag av protokollet, hållet hos fullmäktige ovanberörda den 24 april utvisande att mot fullmäktiges förenämnda beslut reservation anmälts av tre utav fullmäktige, nämligen herrar af Jochnick, Philipson och Bäckström, vilka förenat sig om följande uttalande:

*Avvikande
mening bland
fullmäktige.*

»Vi hava icke kunnat finna, att man bör på förhand utesluta möjligheten till en lösning av denna fråga allenast av det skäl, att den befaras eventuellt kunna medföra de olägenheter, som i fullmäktiges utlåtande angivits. Med hänsyn härtill och

då förslag till en mera affärsmässig organisation av riksbankens verksamhet, som under senare tid framställt och som återfinnas i 1917 års bankkommittés betänkande, åtminstone hittills icke föranlett något beaktande, samt då vidare varje åtgärd, som avser att tillföra fullmäktige ökad erfarenhet och kännedom beträffande näringslivets förhållanden, synes oss önskvärd, hava vi för vår del ansett, att fullmäktige bort tillstyrka en förutsättningslös utredning angående den föreliggande frågan. »

Motionärerna föreslå, att en särskild av de partipolitiska förhållandena oberoende institution — en delegation av sakkunniga, ett riksbanksråd — anordnas vid bankofullmäktiges sida att höras i frågor av större vikt beträffande riksbankens förvaltning. Denna delegation borde antingen direkt utses av fristående, härför kvalificerade korporationer, såsom handelskammarna i riket, eller tillsättas av Kungl. Maj:t efter förslag från sådana korporationer. *Utskottet.*

Såsom i motionen erinras, förelåg en likartad motion till behandling vid 1913 års riksdag. Denna motion hänvisades till konstitutionsutskottet, som hänvände sig till fullmäktige i riksbanken med begäran att få del av deras mening rörande det väckta förslaget och därmed sammanhängande spörsmål. Enligt vad som därvid meddelades utskottet, var fullmäktiges flertal av den mening, att inrättandet av en delegation i den då föreliggande motionens syfte ej visat sig vara av behovet påkallat samt att avsevärda betänkligheter kunde hysas mot den föreslagna åtgärden.

Konstitutionsutskottet avstyrkte motionen men ansåg sig i samband därmed böra uttala, att utskottet ej med sitt avstyrkande ville hava förnekat önskvärdheten av att formerna för utövningen av riksdagens befogenheter över riksbanken i ett eller annat avseende gjordes mera praktiska och tidsenliga. I viss mån hade behovet av en förändring i riksbankens organisation och förvaltning sålunda redan tidigare varit erkänt. Då detta likväl icke lett till något positivt resultat, syntes orsaken härtill i första hand hava varit, att de i förslagen framlagda reformkraven sträckt sig längre än riksdagens majoritet med hänsyn till riksdagens grundlagsenliga ställning till riksbanken ansett sig kunna medgiva.

Riksdagen fattade beslut i överensstämmelse med konstitutionsutskottets avstyrkande hemställan.

Bankoutskottet delar den av fullmäktiges majoritet nu uttalade uppfattningen, att genom inrättande av ett bankråd, på sätt i motionen föreslås, fullmäktiges handlingsfrihet skulle kunna komma att inskränkas, vilket särskilt under kristider måste anses vara synnerligen betänkligt. Uppenbarligen skulle det också möta svårigheter att uppdraga en bestämd gräns i fråga om det ansvar, som skulle åvila fullmäktige och bankrådet.

Ett genomförande av motionärernas förslag synes vidare vara så mycket mer betänkligt, som det givetvis skulle medföra en icke oväsentlig inskränkning i de riksdagen enligt grundlagen tillförsäkrade befogenheter i avseende å riksbankens förvaltning, en rätt, som städse hävdats inom riksdagen.

Utskottet vill därjämte ifrågasätta, huruvida inrättandet vid fullmäktiges sida av en intresserepresentation för det enskilda näringslivet, på sätt motionärerna föreslå, verkligen skulle vara till gagn för det allmänna. Enligt utskottets mening måste nämligen vid handhavandet av riksbankens rörelse och förvaltning i främsta rummet det allmännas intressen tillgodoses och således helt andra och viktigare synpunkter anläggas än då fråga är om enskildas fördelar.

Då utskottet sålunda på nu anförda skäl icke anser sig kunna tillstyrka någon åtgärd i motionens syfte, vill utskottet dock icke förneka, såsom också vid ett flertal tillfällen framhållits, att vissa i motionen berörda förhållanden i avseende å riksbanken icke kunna anses vara tillfredsställande. Utskottet tillåter sig emellertid att i detta sammanhang erinra, att 1917 års bankkommitté i samband med utredning av frågan om utvidgning av riksbankens verksamhet m. m. i särskilt, den 7 oktober 1919 avgivet betänkande (nr 7) upptagit frågan, huruvida någon förändring i riksbankens nuvarande organisation kunde anses önskvärd, varvid kommittén — alldeles oavsett de organisatoriska omändringar, som eventuellt upprättandet av en ny avdelning inom riksbanken skulle kräva — funnit så vägande skäl av rent praktisk art föreligga för en viss omorganisation av riksbanken, att kommittén ansett sig i sådant hänseende böra framlägga särskilt förslag.

Kommittén framhåller, att kommittén med behandlingen av frågan om riksbankens organisation icke avsett att ingå på en utredning av detta spörsmål i hela dess vidd, utan endast att i sina huvuddrag framlägga förslag beträffande sådana väsentliga punkter i riksbankens nuvarande organisation, där en omgestaltning förutsatte ändring i de grundlagsfästa bestämmelserna rörande banken och därmed sammanhängande lagar och författningar. Inom kommittén hade jämväl röster höjts för en mera vittgående omorganisation av riksbanken, varigenom plats i banken för enskilda delägare skulle beredas eller ett särskilt bankråd inrättas vid sidan av riksbanken. Kommitténs flertal har emellertid ansett, att dessa frågor icke för närvarande borde upptagas till övervägande, i synnerhet som desamma helt nyligen varit föremål för riksdagens prövning.

De mest framträdande olägenheterna i riksbankens nuvarande organisation ansåg sig kommittén kunna sammanfatta i följande tre huvudpunkter, nämligen

att formerna för val av bankofullmäktige vore tunga och otidsenliga;
att formerna för val av deputerade i riksbanken icke beredde erforderliga möjligheter för att vid alla tillfällen de för dessa viktiga befattningar bäst skickade personerna bleve utsedda; samt
att den revision av riksbanken, som nu verkställdes av särskilda av riksdagen utsedda revisorer, icke vore rationellt anordnad och icke fullt motsvarade de krav, som numera borde ställas på en sådan.

Här ovan omförmälda av kommittén till behandling upptagna frågor äro fortfarande beroende på Kungl. Maj:ts prövning. Vid sådant förhållande har utskottet ansett så mycket mindre skäl föreligga att nu föreslå någon åtgärd med anledning av motionen.

Utskottet får alltså hemställa,

att förevarande motion I: 124 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 23 maj 1921.

EMIL KRISTENSSON.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

av första kammaren: herrar Öhngren, Vindahl, Wigforss, Östberg, Bondeson, Söderbom, Bodin och Andersson i Hägelåkra samt
av andra kammaren: herrar Kristensson, Gustafsson i Örebro, Janson i Kungsör, Borg, Sommelius, Ryberg, Borggren och Wikström.

Reservation

av herrar Öhngren och Östberg, vilka ansett, att utskottet bort, med åberopande av motionens innehåll och det särskilda yttrande, tre utav fullmäktige i riksbanken avgivit, samt enär motionens genomförande icke vore ägnat att medföra någon inskränkning i de riksdagen enligt grundlagen tillkommande befogenheter i avseende å riksbanken, men kunde befrämja näringslivets och därmed det allmännas verkliga intressen, tillstyrka bifall till motionen.
